

živio u dalekom, malom, zaboravljenom gradu, i koji je nosio njegovo ime.

Izvukao se iz kreveta i počeo oblačiti. Koliko puta je to činio. A sada su mu pokreti najednom postali spori. Kao da nije želio otići iz ove sobe, a znao je da mora, da to i Leta želi.

Natočio je sebi čašu pića i iskapio. Nije mu prijala. Nije se osjećao dobro, pomislio je čak da ima temperaturu, ali mu se činilo slabčki da to prizna Leti. Ona je i dalje sjedila gola, smireno pušila i nijemo ga promatrала.

– Moram ići – rekao je.

– Znam.

– Vratiti će se – hrapavo je promrmljao nakon duge šutnje, kao da se stidi toga što govori.

Ona je određeno klimala glavom i otpuhnula dim negde prema tavanici.

– Hoću. Zaista – pokušao je da bude uvjerljiv.

Ustala je i opet stala uz prozor. On je šutio, pokušavao je svezati pertle na cipelama, što mu se učinilo gluho, jer je šutnja postajala sve nelagodnija. Pomislio je kako mora ustati i zagrliti je, uvjeriti kako će se zaista vratiti, on to želi, ako je ikad išlo u svom životu, to je to.

– Nemoj – presjekla ga je kao da je znala.

Šutnja je najednom postala predmet, odložena knjiga pokraj kreveta, nešto potpuno prirodno u maloj sobi u kojoj su samo dvije stvari bile strane: Leta i on. Samo on.

Zastao je na vratima i pozvao je po imenu. Okrenula se. Očekivala je to.

– Hoćeš li...

– Hoću li doći večeras?

– Da. Mislio sam...

– Ne znam.

Lice joj je bilo ozbiljno i tužno, a njeno golo tijelo, zamamno, bezumno do maločas, tako hladno, bolno daleko.

Izšao je u polumračno stubište, prošao pokraj vrata lifta i zaronio u zavojiti svjetljetkojim se ponire ka izlazu. U prijatu svjetlosti jutra zakoračio je kao pijanac, kao bolesnik koji još uvek nema dovoljno snage. Kročio je u jutro, a činilo mu se da uranju u sumrak.

Hodao je potpuno stranim dijelom grada. Nije se mogao sjetiti da je jučer ovuda prošao.

Taj bijedni mali čovjek, taj crvuljak koji se u potpunosti identificirao s njim. Šta je želio time postići? Nije li zapravo bio lud? To bi doktori nepotpuno utvrdili. Samo da su ga ispitivali. U ovom gradluku nikao to vjerovatno nije primjećivao. Zašto bi i primjetio? To je bilo čak simpatično. Čovjek je živio svoj život. I živio ga je posve kao on. Rejfo osjeti iznenadnu nježnost prema tom malom čovjeku, malom gradu u kojem se dogadala repriza.

Sumnja se vraćala poput vala. Nešto nije bilo u redu u svemu tome. Postojala je greška. Taj je ponavljao njegov život, potpuno, ali bio je lišen onog najvažnijeg. Bio je lišen slave, svjetlećih farova reflektora, intervjeta, velikih putovanja, prijema, novaca. A ipak je bio on. Kako je to moguće? I nije u to ulagao više snage nego što mu je bilo potrebno za brijanje. Nije se pripremalo, vježbalo, nije se iscrpljivao. Bila je to prednost. Imao je konačni sukob njegove živote, a nije za to činio ništa. Rejfo je s nevjericom zastao na sred ulice.

Zašto je zapravo umro? Nije li umro upravo u onom trenutku kad je saznao da će on doputovati? Da li bi došao na njegov koncert? Da li bi u tom trenutku bio ushićen ili poražen? Taj čovjek, taj mali, anonimni provincijalac ga je zapravo prezirao. Živio je njegov život samo da bi se uvjerio kako je do-

sada kraljica svijeta. Bio je toliko nadmoćan. Međutim, kad se približio trenutak konačnog sučenja, u njemu se nešto poremetilo. Možda se čak i uplašio. Nije se uplašio za sebe. Uplašio se za njega. Za njegov ugled. Kako će se predstaviti njegovim sugradnjima. Svi su oni čuli za pjevača, ali poznavali su samo njegovo drugo lice, drugi glas, drugu narav. A on je pred njim trebao pjevati. Pokazati svoje umijeće pred njim. Kao pred vladarom. Na isti način na koji je ovaj navljao njegove ploče dok je vodio ljubav s Letom. Dok je pjevao njegove pjesme uz staru gitaru. Podsmješljivo možda, karikirajući? On je bio njegovo sredstvo, ne cilj.

Rejfo zatetura. Padao je okrenut velikoj, drvenoj ogradi na kojoj su bile plakate. Pokušavao ih je dohvati rukama, to lice koje je toliko puta gledao u ogledalu, pokušavao se zadržati, grebao je noktima kao da mu želi skinuti naočari, ali tonuo je sve dublje i dublje, u ponor koji se otvarao, kroz koja se mračila tako naglo kao da je nanosi pješčana oluja, kao da rekviziteri u studiju prolijevaju kante vode imitirajući pljusak. Jedna stravična misao, poput sablje sa sjećivom munje, zari se u njegovu drhtetu lubanju iz koje izviri meso bijele lubenice s milionima grimiznih sjemenki što se razletješe kao iskrice. Ostao je samo varljivi treptaj kristala što su doticali oko. Rejfi se primicala tamna slika i kuljao je unutarnji glas koji nije mogao zaustaviti. ON NIJE UMRO. JEDNOSTAVNO JE ISČEZAON. Pričinjao mu se demonični smijeh sličnog čovjeka. ZNAO JE DA ČU GA JA ZAMJENITI. Padala je noć.

Padali su komadići crne, meke, ljepljive tkanine, pričanjali uza nj, i nekakva velika ruka iznad njega koja je preko plakata ljeplila svjetlucave, bijele trake, na kojima su se više naslučivala nego što su se vidjela krupna, crna slova: ODGOĐENO ZBOG SMRTNOG SLUČAJA.

jeste li gledali „psiho“?

mihajlo pantić

Noć je vetar menjao pravac i u njegovu sobu unosio neki otužni, slatkasti zadah. Saslušao je posljedne vesti (broj ubijenih i izvadenih iz močvare nije zapamtio), potom došao do prozora. Napolju je bilo toplo, bez zvukova. Tek povremeno bi pločnikom prošao po koji prolaznik i brzo nestajao u ulazima susednih zgrada ili u tunelima prepečnih ulica. Nije znao koji je dan, koje vreme. (Okrenuo je 95 – ravnii, bezlični glas odgovorio mu je – tačno je nula časova i sedam minuta). Uduhuo je još nekoliko dimova i bacio opušak kroz raskriljena okna. Užareno oko zakratko je, u luku, zasvetlucalo i nestalo dole, u grotu. Dani su prolazili sporu, po inerciji, ne ostavljajući nikakav trag u sečanju. Oni što su tek imali da uslede nisu se mogli predvideti, osim u jednom. Biće nezanimljivi i prazni.

Obukao se i izšao. Vetar beše prestao i po uglovima se stala sakupljati magla. Na nekoliko koraka ispred njega, tek što je stupio na pločnik, kao iz dimne zavesi, izronio je neki odranac (u ostacima prastare uniforme) i poželeteo mu dobro veče. Koliko je samo trajao taj trenutak mimoilaženja, usoren gotovo do samostalnih slika, poput prikazivanja pada nokautiranog boksera na slow motionu. Prilazeći automobilu, morao je prekoračiti veliku baru. (Kanalizaciona cev je, zaboravljena u utrobni ulice, u spletu njenih creva, pukla, i otpadne vode su se, ključajući, širile unaokolo, mutno svetlucajući naspram proređenih svetiljki. Zadah je dopirao otuda).

Vozio se, kroz kišu, i noć zagubljenu negde između delova sedmice kojima nije znao imena. Val onih što su pristizali u grad ili ga napuštali već je bio uminuo i niz auto-put, pračeni naletima pljusaka, promicali su retki automobili. Svratista uz drum běhu prazna. Stao je ispred jednog, ušao, i dugi čekao da se neko pojavi. Niko nije dolazio. Konačno, sam je otisao iza pulta i nasuo piće, jedno, drugo... Prijalo mu je. To prisustvovanje osi-

panju vremena, onako okrenutom sebi, umornom, smoždenom i neosetljivom na dodire, ličilo mu je na uzaludnu kretnju, na bezrazložni gest. Kao da je dolazio odnekud iz daleka, sa nekog nepoznatog, zaboravljenog mesta. Sve je posmatrao nekako izdvojen iz dubokih, samo na izgled beskončnih hodnika vremena, kao da počiva u perinama koje mu se pod telom prividno poslušno uvijaju, ali mu, zapravo, ne dopuštaju da se iz njih iskobelja. Ostajao je nepomičan, danima, mada se kretao. Sedeo je u životu kao u bioskopu – ljudi, stvari i reči dolazili su pravo iz svjetlosti, rasprostrniti na sivim platnim zgradama, nekako neživi, ali sugestivni...

Potom je, trom, skrenuo na neki sporedni put. Vozio u planine. Vazduh je postajao hladniji, zavesa mraka tamnija. U krivinama, farovi su padali izvan ceste. Penjući se, napuštao je moćnari predeo. Postajalo je svjetlijie. U praskozorje se zaustavio uz slabo osvetljenu, trošnu kuću. Put je tu završavao. Planina, sada već sasvim blizu, nadohvat ruke, izbrzdana bujicama i obrasla šumom, podsećala je na veliki, nepoznati zid. On je stajao u vratima i dugo lupao, dok mu, napokon, nije otvorila neka starija ognuta iscepanim mundirom, delom unifromom. Čutke se sklonila i propustila ga unutra. Pogledali su se. Kao da na glavi nije imala mesa – samo lobanja presvučena kožom, zategnuta do prskanja. (Nije mogao znati kako on njoj izgleda, na koga je podseća. Nije ga pitala zaime, ko je, i šta traži. Sećao se zakratko nečega i požurio da zaboravi).

Dobjio je veliku šolju guste, crne tečnosti, popio, uzeo kliju jednu od dve sobe (druga je bila zauzetata) i popeo se uz stepenište. Na vruhu se za tren okrenuo i ugledao stariču kako stoji u dnu i netremice ga posmatra. Legao je na neraspunjlen krevet i brzo zaspao. San je bio isprekidani, kroz zidove su dopirali šumovi. Odasvud. Iz šume, iz susedne prostorije; sa tavana su se čuli koraci. Budio se, zaspivao, trajao negde između. Nije voleo da sta-

nja polusvesti, pre nego što se sasvim rasani, časove u kojima se jedna stvarnost izlučuje u drugu – bio je zatečen (možda i užasnut) svim onim što se taložilo u njemu, u njegovoj glavi...

Sećao se velikih, pustih soba po kojima je, mučen groznicom, negde u sasvim ranom dobu, tumarao, zavlačio se iža nameštaja, tražio skrovita mesta, oblačio odeću starijih ukucanu, stajao pred ogledalom trudeći se da prepozna vlastiti oblik u previlejko očevoj uniformi, zatim zaspivao, ophrvan bolesču, nadomak glavnih vrata, sklupčan na podno prostirci. Budili su ga zvuci iz hodnika (koraci, nečiji smeh, buka, glasovi, pseći lavez) i on bi, tražujući se, u polusnu, trčao natrag u krevet, i pokrivao se preko glave. A krevet je bio star, preširok, u njemu je umro njegov deda. Godinama posle toga ona se svalčila u mraku (senke, međunoge, pregibi) i bešumno prilazila postelji. Šta mu je drugo preostajalo do da se prepusti drhtavici koja je dolazila odnekud duboko, iz utrobe, i da krene na put. Ona je na sve to pristajala samo zbog njegovog rošavog lica – u prskanju gnojnih naraslina nalazila je neko, isključivo njoj znano zadovoljstvo. I prepustao se. Pogled joj beše prazan, ell zanljiv. (U stvari, Isprženjen – u nedostatku tuša gledate posudu u kojoj je nekada počivao.)

Primorsko mesto, prenatrpan autobus, letovanje. Pritiskao je nečije koleno. Bio je mlad, tek probudjen, i gledao je taj savršeni oval, oslobođen ispod zategnute suknje. (Sve iznad – prepone, telo, i dalje, bila je vrtoglavica). Dodirnuo je svojom čašicom to koleno, i ono je, začudo, odgovorilo sličnim pritiskom. Nije smeo da podigne pogled, bilo ga je strah, mada je znao da mu se ona osmehuje. Uveče su, u letnjoj bašti bioskopa, gledali neki film (naslov mu je uvek izmicao). Kuća, glavno mesto zbijanja, nalazila se na bregu. Imala je »hladne zidove, prozore na lik na prazne oči i okruživalo ju je nekoliko belih stabala ogolelog drveća«. On nije

imao hrabrosti da gleda, i zašao je negde na pola predstave i uputio se prema kući, kroz veliki, neosvetljeni park. Iz jednog njegovog dela, nešto dalje od glavnih staza, dopirali su glasovi. Prikrao se sasvim blizu, i mada nije video sve (samo koleno) znao je o čemu se radi. Po spletu dva tela kapala je gusta melasa noći...

Nedeljom, o praznicima, u prelazna godišnja doba, kada nije bilo ni suviše hladno ni suviše toplo, odlazio je sa dedom na hipodrom. Dok su se tiskali kroz gužvu, privijao se uz starca. Njegova dečićka ruka gubila se u velikoj, još snažnoj staraćkoj šaci. Prolazili su pored velikih štala. (Otuda je dopiralo rzanje i trpki miris konjskog znoja i mokraće.) Kupovali su karte, zastajali pored kladića, ulazili kroz kapiju. Ispred njih se širio veliki kružni prostor, bez ljudi, bez trave, bez išega, veliki nenaštenjeni prostor, kojeg je trebalo ispuniti figurama propetih, usjajenih životinja. Ljudi su pristizali sa svih strana, mahali, smeiali se, uzvikkivali. Nije čuo njihove pojedinačne glasove, sve se stapalo u ogromni, nerazgovetni šum. Reči su se gubile u uskomešanoj gomili, a on je pamti samo prazne gestove, otvaranje usta (kao da hvataju vazduh), mene uzvika odobravanja i negodovanja. Publika je pojačavala svoj huk kada su životinje, sa uspravljenim jahačima na leđima, postepeno dolazeći iz dajline, poput tačaka što se sve više i više uvećavaju, pristizale ispred glavne tribine, pri čijem su vrhu, u poslednjem redu, videvši sve ispod sebe, sedeli on

i deda. (Na određenoj daljini čovek i konj liče na neobičnu skulpturu, sklopjenu od dva srasla tela. Potom se, primicanju, postepeno počinje razaznavati odvojenost jahača od životinje.)

Masa je hučala. Taj kakofonični hor, u kojem je svako govorio za sebe, a opet se to slivalo u jedan zvuk, činio ga je plastičnim i on se, među tolikim svezanjima, osećao usamljenim, kao u vlastitoj sobi, pretrpano starim nameštajem.

Na trke su prestali da odlaze posle jednog neprijatnog dogadjaja, koji je sa godinama, umesto da tone u zaborav, postajao sve jasniji. U gužvi pred ulazom starac se bio za kratko izgubio (valjda je zaboravio da kupi karte), i on se uplašeno osvrtao unaokolo. Ne znajući da li da čeka u mestu, tu gde je ostavljen, ili da potraži dedu, zbijen, prišao je dežurnom čuvaru koji se, pripit, klatio i pokušao da ga nešto upita. No, umesto da on izgovori svoju rečenicu, čuo je pitanje koje će zauvek zapamtiti — *ko si ti?* (Čutanje je, nije znao šta da odgovori, jer više nije bio siguran ni u jednu reč.) Kada se okrenuo da ode, ruka čoveka u uniformi se podigla i završila na njegovom potiljku. Zateturao je, ali nije pao. Okružili su ih, i sve se za tren utišalo, gotovo do neprijatne, *ispunjene* tišine. Ubrazo je, međutim, iz skamenjenog tela publike provalio žagor. Sve se nastavljalo, kao da se ništa i nije dogodilo. Stajao je, dok se krug oko njega praznio, i nije video starca kako mu prilazi. U prazninu, podno njegovih stopala, padale su krupne, slane suze...

Kada se sasvim oslobođio polusna, pomislio je kako bi bilo dobro da izade i udahne malo svežeg, oštrog vazduha. Napolju je već uveliko bio dan i on je, sa uzglavlja, kroz rasvetljeni prozor, u daljinu video deo neke visoke, crne šume. Ali, ostao je da još dugo leži u postelji. Nije bilo potrebno da posebno napreže sluš da bi čuo isprekidano disanje i razgovor iz susedne sobe. Sagovornici su se prepričali, pominjali neku nesreću (broj mrtvih nije zapamtio), žena je govorila *nemoj*, i svada je polako rasla, bližeći se tački raspada. Onda je opet čuo onu rečenicu iz polusna, tri kratka, ispržnjena sloga, i mada je znao da se to pitanje na njega u ovom slučaju sigrurno ne odnosi, nije mu bilo svejedno.

Ošamućen, strčao je niz stepenice, ostavio novac na stolu (starica se nije pojavljivala), seo u automobil i vratio se u grad. U prevedečerje opet je stajao kraj prozora. Dan je bio lep, jedan od onih blistrih, prozračnih dana (nije znao koje je doba), i on je, sa mesta na kojem se nalazio, pogledom, kao na bioskopskom platnu, mogao obuhvatiti gotovo sve ulice, bedem, i reku u daljinu. U kupatilu, pod tušem, orošen kapima, nije mislio ni na šta. Telo mu je bilo nekako neosjetljivo, tuđe, premoreno dodirima. Krv iz nosa kapala je, u ravnomernim intervalima, na belo, glatko dno kade, slično sceni ubistva iz onog davnog filma, samo što sada nije bilo nikoga da podigne nož i sve to mrcvarenje vremena, uključujući i ono porazno pitanje, jednom zauvek okonča.

klon

slobodan radošević

Nakon još jedne neuspješne potere, umoran i ožđeo, poželeaf da se okrepe. Noć se spušta nad Megapolisom. Uronivši u ljubičastu svetlost, učoh u Prostorije. Svuda unaokolo širio se metež i dreka replikanata. Spavačice su nečujno klizile polumrakom. Njihova tela bila su predivna, izuzetna u svojoj projekciji idealnih razmara, plod izrade duge pet vekova, uzrokovanje »kugom Y hromozoma«, strašnom genetskom katastrofom koja je skoro uništila rasu planete. Primitivnim metodama ondašnjih genetičara, greškom je proizведен soj virusa, uništitelja Y hromozoma, koji se otrognuo kontroli. Strahovita zaraza širila se brže od panike, uništavajući milione žena. Te 3300. godine, suočena sa potpunim istrebljenjem, Megafederacija odobrava povratak na planetu sledbenicima Klona i proizvodnju žena — replikanata, koje će omogućiti razmnožavanje. Oni koji dolaze treba da znaju da mi nismo ti koji su nekada živili na ovoj planeti. Mi smo nova rasa, čije je širenje potpomognuto kobnom greškom. Pravi predstavnici nekadašnje rase bile su žene-nakaze smeštene u Evropi, prastaroj četvrti Megapolsa. To područje vekovima je već žarište najvećih pobuna protiv Federacije, najdvljija i najčuvanija oblast Grada. Poslednje žene ostavljene su tu, prepustene izumiranju i nakanosti, okružene najvećim merama bezbednosti koje je Federacija ikada preduzela. Ipak su preživele, vođene srahovitim instinktom samoodržanja, krećući se iz jedne pobune u drugu, predvedene svojim legendarnim vodama, poput Pramajke Gumme koja ih je vodila u osvajanje Tajne Klona, što im je omogućilo da i pored svih mera održe svoj reprodukcioni nivo.

Proizvodnja replikanata suočava našu civilizaciju sa još gnušnijim opasnostima, degenerišući rasu. Šada već i replikanti proizvode replikante, korišteci ih za najodvratnija iživljavanja i zadovoljstva. I oni su bili bića, malo ukočenijeg pogleda, ali ipak bića, i tolerisanje njihove autonomije, nakon što su se otigli kontroli, bila je cena koju je Federacija morala da plati za naš opstanak. Prostorije Saveza

ljubavi bile su prepune ovih čudovišta sličnih nama, ali to nismo bili mi...

Poželeaf da se opružim pored holografskog ogledala, dok me je kao senka pratila Adroga, bleđa, beskrajno lepa, kao i sve replikantkinje. *Aš Ju je ostavio u baru, gde je ja — posle više meseci — nađoh.* Holo manipulator je stvarao iluziju nekog gadnog starca iz drevnih vremena, velikog razmaka između nosa i gornje usne, odvratno bele kose. Nije imao više od devedeset godina, a izgledao je tako jezivo star dok je izgovarao reči, verovatno svojih zapisa:

KADA SAM U KROČEVOJ KNIZI PROČITAO PRIĆU
O RATNIKU, OBUZELA ME JE NEKA DRSKA
UZNE —
MIRENOST A IMAO SAM UTISAK KAO DA SE RA
ZLICITIM PUTEVIMA VRAČAM NEČEMU ŠTO JE
VEĆ
BILO MOJE. U JEDNOM TRENUTKU PROHUJAŠE
KROZ
MOJU SVEST...

Starac je sve više zagonetao i ja poželeaf da se uvučem. Zagledah se u holo-ogledalo, posmatrajući zastrašujuće lice divljaka koji me je privlačio.

Morao sam ući u Biblion, centar predanja koja su bila zabranjena prvih nekoliko vekova, pošto je Federacija, nakon katastrofe, odlučila da sve proizvode ljudskog uma pretvoriti u impulse i skloni ih na nedostupno mesto koje bi kontrolisala veštačka inteligencija. Ova se zabrana održala svega stotinak godina, a onda, pošto je opasnost prošla i moć Federacije dovedena do takvog stupnja suprotnosti u kojoj se sva većom moći javljala potpuna nezainteresovanost i neosjetljivost na nju, pojaviše se prvi probijači naredbi za prolaz kroz kanale.

Kada je proglašeno da se u Biblionu nalaze sve knjige, prvi utisak bio je utisak bezumne sreće. Ljudi se osetiše gospodarima nekog netaknutog i tajnog blaga. Nije bilo ni lične ni svetske teškoće čije jasno rešenje ne bi negde bilo dato: u nekom šestougaoniku. Svet je bio opravдан, svet je odjednom zavladao bezgraničnim razmerama nade. U to vreme mnogo se govorilo o opravdanju: knjige o odbranama i proročanstvima, koje su zauvek opravdavale postupke svakog čoveka na svetu i obezbeđivale njegovu budućnosti čudesne tajne. Za neobuzdanom nadom dode, kao što je to prirodno, preterana potištenost.

Onoga trenutka kada su uvideli da u holočilijske kanale Centralnog uma, nosećeg bića Biblion, mogu da prodru samo probijači programa, a to se moglo postići jedino godinama uporne dovitljivosti većina ljudi zauvek napusti to irritirajuće i besplodno zadovoljstvo. Ja sam bio jedan od retkih koji nisu odustali. Potpuno otrovan radoznalošću, danima bih pokušavao da prodrem kroz kanal. Sada kada je Grad postao isto što i Federacija, kada su građevine istisnule prirodu koja je isčezla poput sni, kada skupljamo mokraču, izmet i leševe replikanata i Klona, čineći ponovo od svega toga — sistemom reciklaže — novu vodu, vazduh, energiju i hranu za naš opstanak, Biblion je postao moja najveća radost.

Ovoga puta imao sam i sreće, susrevši se sa Adrogom, jednom od najčuvnijih Hakera. Krećući se za njenim predlivnim telom, odjednom shvatih da